

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y. ET L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DU COMITE INTERACADEMIQUE
DE BALKANOLOGIE DU CONSEIL DES ACADEMIES
DES SCIENCES ET DES ARTS DE LA R.S.F.Y. ET DE L'INSTITUT
DES ETUDES BALKANIQUES

X

BELGRADE 1979.

У сваком случају добили смо, после пола столећа, једну нову, успелу синтезу која отвара могућности за даљи, не само лингвистички већ и интердисциплинарни

рад. Али — нагласимо — она још увек не лишава вредности Сандфелдову књигу.

Момчило Д. Савић

CONTRIBUȚII LA ISTORIA CULTURALA A ROMANILOR DIN VOIVODINA IV

[„Прилози за културну историју војвођанских Румуна IV”,
Вршац 1977.

Између осталих својих активности, Друштво за румунски језик САП Војводине, основано 1962. године, одржава повремено и научне састанке на којима се расправља о културној историји војвођанских Румуна. Та традиција, започета 1968. године (прилози презентирани на првом састанку објављени су у часопису *Lumina*), настављена је на даља четири састанка, одржана марта 1973, новембра 1974, децембра 1975. и марта 1977. године, а интегрални текстови добили су место у посебним свескама. На свим састанцима било је речи искључиво о војвођанским Румунима, али у врло широком контексту, тако да прилози са ових скупова могу да буду од посебног интереса за прагаоце са подручја балканологије. Области интересовања биле су врло различите. Док је на свим састанцима мањи број радова био посвећен синхроној перспективи, далеко већи број радова имао је историјску подлогу или бар историјску перспективу. Третирана је разноврсна проблематика: друштвено-политички живот у савременој и историјској перспективи, језик, дијалекти, језички израз и друге лингвистичке дисциплине, историјат школства, друштвена и издавачка делатност, здравство, етнографија и фолклор итд.

Том који приказујемо представља материјал презентирани марта 1977. године на последњем тродневном традиционалном скупу, одржаном у Вршцу, састанку који је уједно био посвећен и 15-годишњици плодног рада Друштва за румунски језик САП Војводине.

Као и на ранијим научним скуповима, и овом приликом су реферати били усмерени на култур-

ну историју војвођанских Румуна у најширем смислу. После поздравних речи и отварања заседања којим су руководили проф. др Раду Флора као председник Друштва и Аурел Трифу као потпредседник Друштва и руководиоца Организационог колегијума, прешло се на презентирање радова уз плодну и конструктивну дискусију.

О доприносу који даје ова књига најбоље говори, поред увода од XXX страница, даљих 339 страна текста, врло разнородног, али увек документованог и датог на основу архивске грађе или истраживања на терену.

Један број саопштења посвећен је неким питањима друштвено-политичког живота из ближе или даље прошлости. Виорел Сележан, *Participarea românilor din Virșeș și împrejurime la Lupta de Eliberare Națională a Iugoslaviei (aprilie 1941 — mai 1945)* [„Учешће Румуна из Вршца и околине у народно-ослободилачкој борби Југославије (април 1941 — мај 1945)“] (стр. 3—18), осврнуо се на недавне ратне догађаје пропративши их такође статистичким подацима, док је Дан Попеску, *Relații agrare și mișcări țăranesti în Banat la începutul secolului al XIX-lea* [„Аграрни односи и сељачки покрети у Банату почетком XIX века“] (стр. 19—28), указао на незадовољство сељачких маса у доба Аустрије. Арпад Лебл, *Partid național român (1881—1905)* [„Румунска народна странка (1881—1905)“] (стр. 29—38) указао је на политички живот Румуна у оквиру Двојне Монархије, а Аурел Трифу, *Incercarea de emancipare a românilor din Virșeș și împrejurime de la începutul sec. XX* [„Покушај еманципације

Румуна из Вршца и околине почетком XX века'] (стр. 39—48), зауставио се такође на неким видовима политичког живота војвођанских Румуна.

Три референта су се подухватила да осветле ликове познатих људи који су били родом или делали на војвођанском простору. Тако је Милан Ванку, *Contribuții pentru biografia unui savant care a efectuat cercetări în satul Straja — George Alexici* [Прилози за биографију научника који је вршио истраживања у селу Стражи — Борба Алексића'] (стр. 51—57), дао, после озбиљних истраживања у Будимпешти, непознате податке из живота научника Борба Алексића, скупљача народних умотворина у селу Стражи, професора Универзитета у Будимпешти, Србина који је радио на зближавању Румуна и Маџара, а сам био члан Маџарске комунистичке партије, што му је донело многе непријатности које су га пратиле све до смрти 1936. године. Са своје стране, Раду Флора нам је представио плодан рад Јона — Нице Секошана (1900—1939), плодног песника и комедиографа на банатском дијалекту у прилогу *Ion-Niță Secoșan, poet în graiul bănățean și comediograf* [Јон-Ница Секошан, песник и комедиограф на банатском дијалекту'] (стр. 58—58). У чланку *Figuri de țărani luminați din trecut* [Ликови просвећених сељака из прошлости'] (стр. 79—88), Аурел Пасула нам је представио неколико својих земљака који су се прилично разликовали од својих савременика.

Четири прилога имала су за предмет лингвистичке проблеме у најширем смислу. Док се Момчило Д. Савић, *Reflectarea bilingvismului în limba administrativă a PSA Voivodina (pe materiale românești)* [Одраз билингвизма у службеном језику САП Војводине (на румунском материјалу')] (стр. 91—99), задржава на једном виду румунског језика Војводине, изложеног свакодневном утицају српскохрватског, настављајући тако излагање о дејству билингвизма на овом подручју (о чему је говорио и у својим ранијим прилозима), дотле се Лија Магду бави

једним другим питањем везаним за исто географско подручје у раду *Preocupări de limbă la primii cărturari bănățeni* [Језички ставови код првих банатских списатеља'] (стр. 125—130). Два друга рада са овог подручја позабавила су се нешто другачијом проблематиком. Тако је Теодор Шандру дао *Nomenclatura toponimică din hotarele satelor de pe valea Cărașului (pe teritoriul iugoslav)* [Топонимастика у атарима села поред Караша (на југословенској страни')] (стр. 100—111), а Василе Јоница се представио радом *Contribuții la studiul onomastică din Voivodina* [Прилози проучавању ономастике у Војводини'] (стр. 112—124).

Један број реферата позабавио се историјом школства на овој територији. Никола Гавриловић је говорио о *Раду Константина Баконовића-Лог* на *превођењу црквених књига за потребе румунских цркава и клирикалних школа у Карловачкој митрополији* (стр. 133—142), а Траила Спариску посветио је пажњу нешто каснијем периоду у прилогу *Din activitatea învățătorilor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea pe teritoriul Banatului iugoslav* [Из делатности учитеља у другој половини XIX века на подручју југословенског Баната'] (стр. 143—159). Сличним периодом позабавио се и Аурел Божин *Școala din Seleuș în perioda dualismului austro-ungar* [Школа у Селеушу у време аустро-угарског дуализма'] (стр. 160—169), док се Панта Чебан осврнуо на школску прошлост у прилогу *Documente și mărturisiri despre școala primară din Mărghita de la începutul și până în 1940* [Документи и сведочанства о основној школи у Маргити од оснивања па до 1940. године'] (стр. 170—182).

Два референта указала су на неке посебне видове живота људи у овом крају. Октавијан Трифу, *Cartea funduară a comunei Alibunar din anul 1786* [Катастарска књига општине Алибунар из 1786. године'] (стр. 185—191), приказао нам је имовинско-правне односе једног подручја пре два столећа, док је Панта Бабу, *Aspecte din*

trecutul satului Sin-Mihai ['Неки моменти из прошлости села Локеве'] (стр. 192—200), дао микромонографију једног локалитета.

Нису заборављени ни обичаји ни традиције. О њима су говорили Мирјана Малуцков, *Посмртни обичаји Румуна у југословенском Банату* (стр. 229—251), која је пружи­ла врло документовану панораму овог церемонијала, и Георге Лифа, *Nunta tradițională și obiceiurile caracteristice ale ei* ['Традиционална свадба и посебни обичаји у вези са њом'] (стр. 152—161), који је такође указао на банатске карактеристике једног обичаја. О посетама које су вршила друштва у предатном периоду говорио је Глигор Попи, *Vizite reciproce ale societăților culturale în ambele părți ale Banatului în anii 1930—1940* ['Узајамне посете културних друштва из два дела Баната од 1930. до 1940. године'] (стр. 221—226).

Од осталих радова треба ук­зати на врло исцрпан приказ који је поднео Георге Балаш, *Mișcarea naturală a populației în Sarcia Română de la 1801—1970* ['Природно кретање становништва у Суртјесци од 1801. године до 1970'] (стр. 301—309), оживљавајући га подацима из архива као и бројним графиконима.

Нису била запостављена ни остала подручја живота војвођанских Румуна. О музичком фолклору, који се иначе одвајкада негује у овим крајевима, говорио је Ница Фрацила, *Cințecul bătrânesc din Coștei și satele din jur* ['Старинско певање из Куштиља

и околних села'] (стр. 265—273), ограничивши се на уско одређени локалитет. Напоменимо, напоследку, да су на овом скупу добила одређено место и аматерска ангажовања и позориште. О њима су говорили: Илеана Магда, *Corul „Ștefan Ștefu” din Ecica* ['Хор „Штефан Штефу” из Ечке'] (стр. 203—210), Роман Кристеа, *Activitatea corului și a fanfarei din Glogoni* ['Делатност хора и музике из Јабучке'] (стр. 211—217), и Николаје Полверезан, *Ascensiunea artistică a Teatrului popular românesc din Virșeț* ['Уметнички успон Румунског народног позоришта из Вршца'] (стр. 277—287). О раду на пластичним уметностима говорио је Александру Паску, *Viața artistică plastică la noi* ['Пластична уметност код нас'] (стр. 291—297). И спортски живот, који је последњих година постао врло интензиван, добио је такође своје место на овом скупу. Петру Мезин и Јоница Даља говорили су *Din istoricul Clubului sportiv „Unirea” din Uzdin* ['Из прошлости Спортског клуба „Униреа” из Уздина'] (стр. 313—319).

Публикација је пропраћена низом фотографија и сликовних прилога који умногоме осветљавају изложени материјал. Индекс имена којим се завршава овај том (стр. 321—333) олакшава служење овом публикацијом која — рекли бисмо — превазилази, као и претходни бројеви, оквире уског интересовања везаног за југословенски Банат.

Момчило Д. Савић

ANALELE SOCIETĂȚII DE LIMBA ROMÂNĂ 8, Zrenjanin 1977, str. 293.

Основано 1962. године, Друштво за румунски језик САП Војводине развило је врло плодну делатност интересујући се у првом реду за културна стремљења војвођанских Румуна и за њихове везе с осталим народима и народностима наше земље, али не запостављајући уједно ни прилоге које су Румуни с ових простора дали и дају румунској култури.

Развијајући своју плодну делатност, Друштво је много пажње посветило историјским и социјалним условима кроз које су пролазили војвођански Румуни. Једна од његових акција било је и покретање, почев од 1969. године, годишњака под насловом *Analele*, који је омогућио члановима Друштва и њиховим пријатељима и сарадницима из земље и иностран-